

دانش و پژوهش در علوم تربیتی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)
شماره هفدهم و هیجدهم - بهار و تابستان ۱۳۸۷
صص ۹۹ - ۱۱۸

موانع عمده توسعه پژوهش محوری در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان کرمان

هدایت تیرگر^۱ - حسن محمد طهرانی^۲

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی موانع عمده توسعه پژوهش محوری در واحدهای دانشگاهی، دانشگاه آزاد اسلامی استان کرمان انجام شد. به این منظور نمونه‌ای به حجم ۲۵۰ نفر از اعضای هیأت علمی (۱۷۰ مرد و ۸۰ زن) و نمونه‌ای به حجم ۳۸۰ دانشجو (۲۰۰ دختر و ۱۸۰ پسر) از واحدهای مختلف منطقه ۷ دانشگاه آزاد اسلامی به طور تصادفی انتخاب شدند و با استفاده از پرسشنامه ۲۹ ماده‌ای که به همین منظور طراحی شده بود، مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج حاصل از بررسی نشان داد که از نظر اعضای هیأت علمی واحدهای دانشگاهی مورد مطالعه به ترتیب: ۱- موانع اجتماعی

* - این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی است که بودجه آنها از اعتبارات مالی معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زرنند تأمین شده است.

۱- عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زرنند - دکترای رشته علوم تربیتی (مدیریت آموزشی)
(نویسنده مسؤل) Email: hedayat-Ahmadi2000@yahoo.com

۲- عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زرنند - دانشجوی دکترای رشته مشاوره

و فرهنگی (۶۷/۷۵ درصد)، ۲- کمبود امکانات اقتصادی و مالی (۶۷/۵ درصد)، ۳- موانع اجرایی و اداری (۵۶/۷۵ درصد) مهمترین موانع توسعه پژوهش محوری در واحدهای دانشگاهی هستند. از نظر دانشجویان مهمترین موانع توسعه پژوهش محوری در واحدهای دانشگاهی عبارت بودند از: ۱- کمبود امکانات اقتصادی و مالی (۸۴/۱۰ درصد) ۲- موانع اجرایی و اداری (۵۹/۳۵ درصد) ۳- موانع اجتماعی و فرهنگی (۵۴/۵۵ درصد). در این بررسی همچنین مشخص شد که عوامل مربوط به اعضای هیأت علمی از نظر دانشجویان و اعضای هیأت علمی به ترتیب ۳۹/۵ درصد و ۳۷ درصد به عنوان مانعی جدی در مسیر توسعه پژوهش محوری واحدهای دانشگاهی به حساب نمی آیند. این یافته‌ها با یافته‌های بررسی‌های دیگر مربوط به موانع توسعه پژوهش محوری همخوانی نسبی دارند.

کلید واژه‌ها: دانشگاه، توسعه، پژوهش، موانع.

مقدمه

یکی از شاخص‌هایی که براساس آن کشورهای مختلف درجه‌بندی می‌شوند و جایگاهی که در توسعه برای آنها در نظر گرفته می‌شود، وجود محیط‌های دانشگاهی و میزان مشارکت آنها در تولید علم (پژوهش) است. بی‌شک این موضوع در کشورهای در حال توسعه مثل کشور ما در مقایسه با کشورهای توسعه‌یافته، از اهمیت بالاتری برخوردار است. تولید علم نه تنها عامل اساسی در توسعه علمی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی جامعه به‌شمار می‌آید، بلکه در حفظ و تقویت هویت دینی و ملی نیز از جایگاه والایی برخوردار است (شکیب و رجایی، ۱۳۸۵، ص ۵۲).

عمده‌ترین نیاز امروز کشور تقویت تحقیقات است. بدون تحقیقات، پایه‌های استقلال کشور محکم و استوار نخواهد شد. نتایج تحقیقات علمی معمولاً پس از گذشت مدت زمان نسبتاً طولانی آشکار می‌شود و اگر امروز بهای لازم را به این بخش مهم ندهیم مطمئناً در آینده پشیمان خواهیم شد.

یکی از کارکردهای اساسی نظام دانشگاهی ایجاد شرایط مطلوب برای جست‌وجوگری، پژوهش و تحقیق علمی است. سازمان یونسکو (۱۹۹۳) بر سه کارکرد اصلی مراکز آموزش عالی تأکید دارد که عبارت‌اند از: تولید دانش (پژوهش)، انتقال دانش (آموزش)، اشاعه دانش (خدمات). از میان این سه کارکرد تولید دانش در دنیای امروزی از اهمیت

بیشتری برخوردار است. مراکز تولید دانش دانشگاهها هستند، دانشگاهها با این کارکرد اصلی خود عامل تغییر در جوامع می‌باشند. نقش تولید دانش را می‌توان در زمینه‌های مختلف مشاهده کرد. در واقع منشأ بسیاری از تحولات صنعتی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و حتی نظامی، در جامعه تولید دانش است. آسیب‌شناسی نظام پژوهشی دانشگاهی و شناخت موانع موجود و حذف این موانع به‌منظور توسعه کمی و کیفی پژوهش‌های علمی دانشجویان و اعضای هیأت علمی در دانشگاهها یک ضرورت جدی و اجتناب‌ناپذیر به‌نظر می‌آید.

نیروی انسانی فعال در بخش پژوهشی یکی از عمده‌ترین شاخص‌های کمی است که برای ترسیم تصویر نظام پژوهشی می‌توان از آن استفاده کرد. بر اساس آمارهای یونسکو، ایران در بین ۴۳ کشور منتخب از نظر تعداد پژوهشگران در یک میلیون نفر جمعیت، رتبه سی و چهارم را دارد. بیشترین تعداد پژوهشگران مربوط به کشور ژاپن با بیش از ۴۰۰۰ نفر پژوهشگر در یک میلیون نفر و کشورهایی همچون سوئد، روسیه، آمریکا، نروژ، استرالیا، ایسلند، دانمارک و سوئیس با حدود ۳۰۰۰ تا ۴۰۰۰ نفر پژوهشگر در یک میلیون نفر جمعیت رتبه‌های بعدی را احراز نموده‌اند (محمدی، ۱۳۸۵، ص ۱۶۱).

رضوی و قدمی (۱۳۸۵) در مقاله‌ای تحت عنوان «چالش‌های پژوهشی» از جمله مشکلات پژوهشی در دانشگاهها را شامل اعتبارات پژوهشی، اعضای غیرتخصصی در کمیته‌های پژوهش، کمبود بانکهای اطلاعاتی آنلاین، رشته تحصیلی مدیران پژوهشی و ضعف ارتباط بین شرکتها و دستگاههای دولتی و خصوصی با بخش پژوهش مطرح کرده‌اند. زمانی و قربان‌نژاد (۱۳۸۵) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی مشکلات و موانع موجود در پژوهش»، به موانع فرهنگی و اجتماعی از جمله ارزش نگذاشتن به جایگاه تحقیق در کشور، ضعف روحیه و اخلاق جست‌وجوگری به‌عنوان یک منش علمی در فرهنگ جامعه ایران و موانع اقتصادی همچون کمبود و عدم نظارت مناسب بر بودجه‌های پژوهشی اشاره کرده‌اند.

در پژوهشی که شکیب و رجایی (۱۳۸۵) تحت عنوان «بررسی مسائل و مشکلات پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۹ و ارائه راهکارها» انجام دادند، نتایج نشان داد که عمده‌ترین مسائل عنوان شده از طرف اعضای هیأت علمی

شامل: عدم تسلط کافی برخی از اعضای هیأت علمی با چگونگی تهیه و اجرای طرحهای پژوهشی، مآخذشناسی و مقاله‌نویسی، نداشتن قوانین و ضوابط مشخص در جهت ارزیابی فعالیتهای پژوهشی استادان، نبود فضای فیزیکی مناسب برای استفاده از شبکه اینترنت و مطالعه کتب و مجله‌ها و منابع پژوهشی است.

مجرّب (۱۳۸۵) در مقاله خود تحت عنوان «علل عدم گرایش اعضای هیأت علمی دانشگاهها به امر پژوهش و تحقیق»، به عوامل مختلفی که مانع توسعه پژوهش می‌شود اشاره کرده است. این عوامل شامل: موانع فکری و فرهنگی، موانع اقتصادی و سخت‌افزاری، موانع سیاسی و اجتماعی، موانع ساختاری و مدیریتی هستند.

در پژوهشی که محمدی‌پور (۱۳۸۵) تحت عنوان «علل عدم استقبال اساتید از کارهای تحقیقاتی» انجام داد، به موانعی همچون ساختار اداری تصویب و ارزیابی پژوهش، کاربردی نبودن نتایج تحقیق، موانع فرهنگی، میزان درآمد فعالیتهای تحقیقاتی و بودجه تخصیص داده شده، ناقص بودن آیین‌نامه ارتقای اساتید و کم‌توجهی به امتیازات تحقیقاتی و نبودن امکانات و شرایط لازم برای تحقیق اشاره کردند.

ملک‌زادگان (۱۳۸۵)، در مقاله‌ای تحت عنوان «نقش نیروی انسانی در گسترش و ارتقای فعالیت های تحقیق و توسعه»، به مشکلات مدیریت نیروی انسانی در فعالیتهای تحقیق و توسعه کشور به شرح ذیل اشاره کرده است: پایین بودن دستمزد محققان، پشتیبانی نکردن جدی از طرحهای تحقیقاتی، ارزیابی نکردن عملکرد نیروها، مقررات دست و پاگیر حاکم بر ادارات دولتی، مدیریت نامناسب، اعمال نکردن یک برنامه نظام‌مند یکنواخت درازمدت، بی‌توجهی به آموزش.

در مقاله‌ای که فرهادی (۱۳۸۵) تحت عنوان «مشکلات و موانع پژوهش در ایران»، ارائه کرد، به عواملی همچون موانع مربوط به فرهنگ تحقیق، موانع مربوط به محققان، موانع مربوط به مدیریت، سیاستگذاری و نظام تحقیقات، موانع مربوط به قوانین و مقررات، بودجه تحقیقات و امکانات تحقیق، موانع به‌کارگیری نتایج تحقیق و موانع مربوط به فضای استاندارد علمی و تحقیقاتی اشاره شده است.

محمدی (۱۳۸۵) در مقاله‌ای تحت عنوان «جایگاه پژوهش در ایران و دیگر کشورها»، ضمن بررسی و مقایسه اعتبارات پژوهشی و شاخص‌های انسانی در بخش پژوهش ایران با ۴۳ کشور دیگر به این نتیجه رسید که روند اعتبارات پژوهشی در ایران

به علت وجود تورم زیاد نه تنها سیر صعودی ندارد، بلکه در واقع سیر آن به طور یکنواخت، نزولی است. سرانه هزینه پژوهشی در ایران نیز تقریباً در آخرین رتبه در میان کشورهای مورد مطالعه است و مقدار بسیار اندک آن قابل مقایسه با کشورهای صنعتی و توسعه یافته نیست. در میان شاخص‌های انسانی در بخش پژوهش نیز ایران از لحاظ دو شاخص یعنی شمار پژوهشگران و کل پژوهشگران شاغل در رده‌های آخر قرار دارد.

کفاشی و فتحی (۱۳۸۴) در مقاله‌ای تحت عنوان «روند و فرایند تحقیقات در ایران» به نقل از مؤسسه Rand در مقاله‌ای که در آمریکا منتشر شده و ظرفیت‌سازی علمی ۱۵۰ کشور را مطالعه کرده، اظهار داشتند: ۲۰ کشور پیشرفته، علمی هستند، ۲۴ کشور هم جزء کشورهای کارآمد علمی دسته‌بندی شده‌اند و ۲۴ کشور نیز در حال توسعه علمی معرفی شده‌اند. ۸۵ کشور در ردیف کشورهای عقب‌افتاده علمی هستند. ایران جزء کشورهای در حال توسعه علمی و در ردیف ۶۰ قرار دارد.

در خصوص شاخص‌های مالی آنها اظهار کردند که سهم اعتبارات تحقیقاتی از تولید ناخالص ملی در کشورهای عقب‌مانده کمتر از ۰/۵ درصد، در کشورهای در حال توسعه ۰/۵ تا ۲ درصد و در کشورهای پیشرفته بیش از ۳ درصد است. این میزان در ایران در سال ۱۳۸۳ به ۰/۵۴ درصد رسیده است.

سیف‌اللهی (۱۳۸۱) در مجموعه مقالات جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی در ایران به موانع فرهنگی و اجتماعی، سازمانی و دیوانسالاری (بوروکراتیک)، در توسعه تحقیقات به شرح ذیل اشاره نموده است:

بی‌توجهی به تحقیقات و استفاده نکردن از نتایج تحقیقات در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری مدیران و اتکای مدیران به تجربیات خود، کم‌اهمیت جلوه دادن نقش تحقیق و محقق در جامعه، نهادینه نشدن تحقیق در فرهنگ جامعه ایران و اعتقاد نداشتن به تحقیق در توسعه کشور، ضعف روحیه تحقیقات جمعی و افزایش فردگرایی، جانبداری ارزشی در تحقیقات، نبود آزادی در بیان علمی، وجود سلسله‌مراتب اداری طولانی‌مدت برای تصویب طرح‌های پژوهشی، کمبود اعتبارات پژوهشی و به‌ویژه کمبود تخصیص بودجه تحقیقات اجتماعی، تقدم رابطه به ضابطه در تصویب و ارائه طرح‌های پژوهشی به افراد، وجود افراد غیرمتخصص در سمت‌های مدیریتی در سازمانهای تحقیقی، اولویت دادن به فعالیتهای آموزشی در عوض فعالیتهای پژوهشی و علمی در نظام آموزشی کشور، کمبود نیروی انسانی متخصص و عدم آموزش‌های مستمر در بهسازی در تحقیق.

یکی از موانع کیفیت پژوهش‌ها، ضعف در روش است. مروری در متون کاربری یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد، هنگامی که تحقیق دارای نارسایی‌های روشی باشد و یا تناقضات آشکاری در پژوهش ملاحظه شود، بر میزان استفاده از نتایج تأثیر منفی می‌گذارد (هاسن^۱، ۱۹۹۶).

پژوهشگر در موضوع پژوهشی مورد نظر باید صاحب تخصص و صلاحیت علمی باشد و این امر از دید مخاطبان مورد تأیید و تصدیق باشد (مارکوارت و همکاران^۲، ۱۹۹۵).

یکی از مشکلات مربوط به تحقیق زمانی رخ می‌دهد که محقق از توانایی لازم برای احصا و ترکیب نتایج و ارائه مطلوب آن برخوردار نیست، به نحوی که پیشنهادها و توصیه‌های عملی نمی‌توانند منعکس‌کننده مجموعه یافته‌های تحقیق باشند. در حقیقت استخراج نتایج و پیشنهادهای عملی، دشوارترین بخش پژوهش محسوب می‌شود و حتی باور بر این است که حداقل باید ۱۲ درصد زمان و منابع پروژه صرف فعالیتهای مرتبط با کاربری و ایجاد زمینه‌های استفاده از تحقیق گردد (هابرمن^۳، ۱۹۹۰).

محدودیت مالی، زمانی و دسترسی نداشتن به نیروهای انسانی متخصص و ناکارآمدی نیروی انسانی یکی دیگر از موانع کاربری یافته‌های پژوهشی است (رایت، براون و اسلومن^۴، ۱۹۹۶).

اهداف پژوهش

هدف اصلی: شناخت موانع عمده در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی اعضای هیأت علمی در دانشگاههای آزاد اسلامی استان کرمان.

اهداف فرعی

- ۱- شناخت موانع مرتبط با اعضای هیأت علمی موجود
- ۲- شناخت موانع اداری و اجرایی موجود
- ۳- شناخت موانع مرتبط با مسائل اقتصادی و مالی موجود
- ۴- شناخت موانع اجتماعی و فرهنگی موجود

1 – Husen

2 – Marquart et al

3 – Huberman

4 – Wright , Brown & Sloman

سؤالات پژوهش

- ۱- آیا عوامل مرتبط با اعضای هیأت علمی مانعی در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی در واحدهای دانشگاهی آزاد اسلامی استان کرمان است؟
- ۲- آیا عوامل اداری و اجرایی مانعی در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی در واحدهای دانشگاهی آزاد اسلامی استان کرمان است؟
- ۳- آیا موانع عمده مالی و اقتصادی مانعی در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی در واحدهای دانشگاهی آزاد اسلامی استان کرمان است؟
- ۴- آیا موانع عمده فرهنگی و اجتماعی مانعی در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی در واحدهای دانشگاهی آزاد اسلامی استان کرمان است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی از نوع توسعه‌ای است که به بررسی کمی و کیفی وضع موجود می‌پردازد. جامعه آماری کلیه اعضای هیأت علمی تمام‌وقت و دانشجویان اعم از زن و مرد شاغل به فعالیت علمی و تحصیل در یازده واحد دانشگاهی، دانشگاه آزاد اسلامی کرمان در سال ۱۳۸۵ می‌باشد. جامعه نمونه ۲۵۰ عضو هیأت علمی تمام‌وقت (۱۷۰ مرد و ۸۰ زن) و ۳۸۰ دانشجو (۲۰۰ دختر و ۱۸۰ پسر) است که به صورت تصادفی ساده و تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند.

ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای شامل ۲۹ سؤال بسته‌پاسخ بود که به روش لیکرت تهیه شده است. ۱۰ سؤال پرسشنامه موانع مربوط به اعضای هیأت علمی، ۵ سؤال موانع مربوط به امکانات مالی و اقتصادی، ۱۱ سؤال موانع اداری و اجرایی، ۳ سؤال موانع فرهنگی و اجتماعی را ارزیابی می‌نمایند. روایی پرسشنامه با استفاده از روایی محتوا، بررسی نظر متخصصان و روش بازآزمایی و روایی درونی سؤالات به شیوه آلفای کرونباخ (۰/۸۹) محاسبه گردید.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روشهای آمار توصیفی (ترسیم جدولها، توزیع فراوانی، درصد، نمودارها و ...) و نیز آمار استنباطی (آزمون کای اسکوری، آزمون علامت و آزمون مان - ویتنی) استفاده شده است.

نتایج

۱- موانع توسعه پژوهش در دانشگاه آزاد اسلامی از نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان

جدول ۱- توزیع فراوانی موانع مربوط به اعضای هیأت علمی

میزان	گروه اعضای هیأت علمی		دانشجویان		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
خیلی کم	۱۰	۵	۰	۰	۱۰	۱/۷
کم	۷۳	۳۶/۵	۱۱۹	۳۰/۸	۱۹۲	۳۲/۸
متوسط	۸۶	۴۳	۲۱۹	۵۶/۷	۳۰۵	۵۲
زیاد	۳۰	۱۵	۴۶	۱۱/۹	۷۶	۱۳
خیلی زیاد	۱	۰/۵	۲	۰/۵	۳	۰/۵
جمع	۲۰۰	۱۰۰	۳۸۶	۱۰۰	۵۸۶	۱۰۰

جدول ۲- آماره‌های آزمون علامت

نظر	میان	تعداد کمتر از ۳	تعداد مساوی ۳	تعداد بیشتر از ۳	P مقدار
اعضای هیأت علمی	۳	۸۳	۸۶	۳۱	۱
دانشجویان	۳	۱۱۹	۲۱۹	۴۸	۱

با توجه به اینکه P - مقدار محاسبه شده کمتر از سطح معناداری ($\alpha = 0/05$) نیست، لذا در این سطح فرضیه صفر رد نمی‌شود و این بدان معنی است که نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان در مورد موانع مربوط به اعضای هیأت علمی بیشتر از امتیاز ۳ (متوسط) نیست و در نتیجه نمی‌توان گفت که نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان در مورد موانع مربوط به اعضای هیأت علمی مثبت بوده است.

۲- موانع مربوط به امکانات اقتصادی و مالی از نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان

جدول ۳- توزیع فراوانی موانع مربوط به امکانات اقتصادی و مالی

میزان	گروه اعضای هیأت علمی		دانشجویان		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
خیلی کم	۷	۳/۵	۵	۱/۳	۱۲	۲
کم	۳۸	۱۹	۲۷	۷	۶۵	۱۱/۱
متوسط	۴۰	۲۰	۵۹	۱۵/۳	۹۹	۱۶/۹
زیاد	۹۹	۴۹/۵	۲۳۸	۶۱/۷	۳۳۷	۵۷/۵
خیلی زیاد	۱۶	۸	۵۷	۱۴/۸	۷۳	۱۲/۵
جمع	۲۰۰	۱۰۰	۳۸۶	۱۰۰	۵۸۶	۱۰۰

جدول ۴- آماره‌های آزمون علامت

نظر	میان	تعداد کمتر از ۳	تعداد مساوی ۳	تعداد بیشتر از ۳	P - مقدار
اعضای هیأت علمی	۴	۴۵	۴۰	۱۱۵	۰/۰۰۰
دانشجویان	۴	۳۲	۵۹	۲۹۵	۰/۰۰۰

با توجه به اینکه مقدار P - مقدار محاسبه شده کمتر از سطح معناداری ($\alpha = 0/05$) است، لذا در این سطح فرضیه صفر رد می‌شود و این بدان معنی است که نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان در مورد موانع مربوط به امکانات اقتصادی و مالی بیشتر از امتیاز ۳ (متوسط) است و در نتیجه می‌توان گفت که نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان در مورد موانع مربوط به امکانات اقتصادی و مالی مثبت بوده است.

۳- موانع اجرایی از نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان

جدول ۵- توزیع فراوانی موانع اجرایی

میزان	گروه		دانشجویان		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
خیلی کم	۳	۱/۵	۱	۰/۳	۴	۰/۷
کم	۷۶	۳۸	۶۴	۱۶/۶	۱۴۰	۲۳/۹
متوسط	۶۹	۳۴/۵	۱۸۴	۴۷/۷	۲۵۳	۴۳/۲
زیاد	۵۱	۲۵/۵	۱۲۳	۳۱/۹	۱۷۴	۲۹/۷
خیلی زیاد	۱	۰/۵	۱۴	۳/۶	۱۵	۲/۶
جمع	۲۰۰	۱۰۰	۳۸۶	۱۰۰	۵۸۶	۱۰۰

جدول ۶- آماره‌های آزمون علامت

نظر	میان	تعداد کمتر از ۳	تعداد مساوی ۳	تعداد بیشتر از ۳	P - مقدار
اعضای هیأت علمی	۳	۷۹	۶۹	۵۲	۰/۹۹۳
دانشجویان	۳	۶۵	۱۸۴	۱۳۷	۰/۰۰۰

با توجه به اینکه مقدار P - مقدار محاسبه شده (۰/۹۹۳) کمتر از سطح معناداری ($\alpha=0/05$) نیست، لذا در این سطح فرضیه صفر رد نمی‌شود و این بدان معنی است که میان نظر اعضای هیأت علمی در مورد موانع اجرایی بیشتر از امتیاز ۳ (متوسط) نیست و در نتیجه نمی‌توان گفت که نظر اعضای هیأت علمی در مورد موانع اجرایی مثبت بوده است. اما با توجه به P - مقدار محاسبه شده، نظر دانشجویان در مورد موانع اجرایی بیشتر از امتیاز ۳ (متوسط) است. در نتیجه نظر دانشجویان در مورد موانع اجرایی مثبت بوده است.

۴- موانع فرهنگی و اجتماعی (خارج از دانشگاه) از نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان

جدول ۷- توزیع فراوانی موانع فرهنگی و اجتماعی

میزان	گروه اعضای هیأت علمی		دانشجویان		کل
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
خیلی کم	۶	۳	۲۵	۶/۵	۳۱
کم	۴۳	۲۱/۵	۱۰۷	۲۷/۷	۱۵۰
متوسط	۳۱	۱۵/۵	۸۷	۲۲/۵	۱۱۸
زیاد	۸۵	۴۲/۵	۱۱۱	۲۸/۸	۱۹۶
خیلی زیاد	۳۵	۱۷/۵	۵۶	۱۴/۵	۹۱
جمع	۲۰۰	۱۰۰	۳۸۶	۱۰۰	۵۸۶

جدول ۸- آماره‌های آزمون علامت

نظر	میان	تعداد کمتر از ۳	تعداد مساوی ۳	تعداد بیشتر از ۳	P- مقدار
اعضای هیأت علمی	۴	۴۹	۳۱	۱۲۰	۰/۰۰۰
دانشجویان	۳	۱۳۲	۸۷	۱۶۷	۰/۰۲۵

براساس جدول ۸ با توجه به اینکه مقدار P محاسبه شده کمتر از سطح معنی داری ($\alpha = 0/05$) است، لذا در این سطح فرضیه صفر رد می‌شود و این بدان معنی است که نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان در مورد موانع فرهنگی و اجتماعی بیشتر از امتیاز ۳ (متوسط) است و در نتیجه می‌توان گفت که نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان در مورد موانع فرهنگی و اجتماعی مثبت بوده است.

حال برای مقایسه نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان در مورد موانع فرهنگی و اجتماعی از آزمون مان-ویتنی استفاده می‌شود.

۵- موانع توسعه پژوهش از نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان

جدول ۹- توزیع فراوانی موانع توسعه پژوهش

میزان	گروه اعضای هیأت علمی		دانشجویان		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
خیلی کم	۱	۰/۵	۰	۰	۱	۰/۲
کم	۷۶	۳۸	۶۲	۱۶/۱	۱۳۸	۲۳/۵
متوسط	۷۰	۳۵	۱۸۲	۴۷/۲	۲۵۲	۴۳
زیاد	۵۲	۲۶	۱۳۵	۳۵	۱۸۷	۳۱/۹
خیلی زیاد	۱	۰/۵	۷	۱/۸	۸	۱/۴
جمع	۲۰۰	۱۰۰	۳۸۶	۱۰۰	۵۸۶	۱۰۰

جدول ۱۰- آماره‌های آزمون مربع کای

نظر	مقدار χ^2	درجه آزادی	P-مقدار
اعضای هیأت علمی	۱۳۴/۵۵	۴	۰/۰۰۰
دانشجویان	۱۸۶/۴۶	۳	۰/۰۰۰

با توجه به اینکه مقدار P محاسبه شده کمتر از سطح معناداری ($\alpha = 0/05$) است، لذا در این سطح فرضیه صفر رد می‌شود و این بدان معنی است که نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان در مورد موانع توسعه پژوهش در سطوح مختلف متفاوت می‌باشد.

جدول ۱۱- آماره‌های آزمون علامت

نظر	میان	تعداد کمتر از ۳	تعداد مساوی ۳	تعداد بیشتر از ۳	P- مقدار
اعضای هیأت علمی	۳	۷۷	۷۰	۵۳	۰/۹۸۶
دانشجویان	۳	۶۲	۱۸۲	۱۴۲	۰/۰۰۰

با توجه به اینکه مقدار P- مقدار محاسبه شده (۰/۹۸۶) کمتر از سطح معناداری ($\alpha=0/05$) نیست، لذا در این سطح فرضیه صفر رد نمی‌شود و این بدان معنی است که نظر اعضای هیأت علمی در مورد موانع توسعه پژوهش بیشتر از امتیاز ۳ (متوسط) نیست و در نتیجه نمی‌توان گفت که نظر اعضای هیأت علمی در مورد موانع توسعه پژوهش مثبت بوده است. اما با توجه به مقدار P- مقدار محاسبه شده (۰/۰۰۰)، میانگین نظر دانشجویان در مورد موانع توسعه پژوهش بیشتر از امتیاز ۳ (متوسط) است و در نتیجه می‌توان گفت که نظر دانشجویان در مورد موانع توسعه پژوهش مثبت بوده است.

جدول ۱۲- آماره‌های آزمون مان - ویتنی

گروه	فراوانی	میانگین رتبه‌ها
اعضای هیأت علمی	۲۰۰	۲۴۹/۷۳
دانشجویان	۳۸۶	۳۱۶/۱۸
آماره U مان - ویتنی	آماره Z	P- مقدار
۲۹۸۴۶/۵	-۴/۷۷۶	۰/۰۰۰

بر اساس محاسبات از طریق آزمون مان- ویتنی، چون مقدار P- مقدار محاسبه شده کمتر از سطح معناداری ($\alpha = 0/05$) است، لذا در این سطح فرضیه صفر رد می‌شود و این بدان معنی است که نظر اعضای هیأت علمی با نظر دانشجویان در مورد موانع توسعه پژوهش متفاوت است.

بحث و نتیجه‌گیری

موانع مربوط به اعضای هیأت علمی و دانشجویان

۶۳ درصد اعضای هیأت علمی بر این باور بوده‌اند، که موانع توسعه طرح‌های پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی مربوط به خود اعضای هیأت علمی نیست. در حالی که ۳۷ درصد آنان بر این نظر بوده‌اند که توسعه نیافتن طرح‌های پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی مربوط به اعضای هیأت علمی است. اما در مجموع این عامل یک مانع جدی در مسیر توسعه طرح‌های پژوهشی ارزیابی نشده است، این در حالی است که ۵۹/۱۵ درصد دانشجویان معتقدند که خود اعضای هیأت علمی و دانشجویان در این راستا مانع تلقی نمی‌شوند و ۴۰/۷۵ درصد آنان بر این نظر بودند که استقبال نکردن اعضای هیأت علمی و دانشجویان در این خصوص مانع جدی است، در حالی که ۶۰/۵ درصد دانشجویان و اعضای هیأت علمی موانع مربوط به خود دانشجویان و اعضای هیأت علمی را در حد کم و ۳۹/۵ درصد آنان این موانع را در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند.

براساس کاربرد آزمون علامت در خصوص نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان چون مقدار P مقدار کمتر از سطح معناداری ۰/۰۵ نیست، در نتیجه نمی‌توان گفت اعضای هیأت علمی و دانشجویان در راستای توسعه طرح‌های پژوهشی مانع جدی تلقی می‌شوند و نیز براساس آزمون مان-ویتنی چون مقدار P مقدار کمتر از سطح ۰/۰۵ است بنابراین با رد فرضیه صفر می‌توان نتیجه گرفت که نظر دانشجویان با اعضای هیأت علمی دارای تفاوت معناداری است.

موانع مربوط به امکانات اقتصادی و مالی

در خصوص امکانات اقتصادی و مالی ۶۷/۵ درصد اعضای هیأت علمی معتقدند بودند که کمبود و نداشتن امکانات کافی اقتصادی و مالی در مسیر توسعه طرح‌های پژوهشی یک مانع جدی تلقی می‌شود، اما ۳۲/۵ درصد آنان کمبود امکانات اقتصادی را مانع توسعه ارزیابی نکرده‌اند، قابل ذکر است که ۸۴/۱۵ درصد دانشجویان کمبود امکانات اقتصادی را مانع ارزیابی کرده‌اند، اما ۱۵/۹۵ درصد آنان این عامل را مانع، ارزیابی ننموده‌اند.

این نکته قابل ملاحظه است که دانشجویان به میزان ۱۶/۶۵ درصد کمبود امکانات اقتصادی را در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی مانع دانسته‌اند. براساس آزمون علامت چون P مقدار کمتر از سطح ۰/۰۵ است، بنابراین با رد H_0 ، می‌توان نتیجه گرفت که کمبود امکانات اقتصادی یک مانع جدی در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی تلقی می‌شود.

۲۱/۶۵ درصد دانشجویان و اعضای هیأت علمی کمبود امکانات اقتصادی را در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی در حد کم و ۷۸/۴۵ درصد آنان این مانع را در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند. نیز کاربرد آزمون مربع کای حاکی است، که P مقدار کمتر از سطح ۰/۰۵ است، بنابراین بین نظر دانشجویان و اعضای هیأت علمی تفاوت معنادار وجود دارد براساس آزمون مان-ویتنی نیز تفاوت نظر دانشجویان و اعضای هیأت علمی معنادار است.

موانع اجرایی و اداری

۵۶/۷۵ درصد اعضای هیأت علمی موانع اجرایی و اداری را در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی در حد کم ارزیابی کرده‌اند، در حالی که ۴۳/۵۰ درصد آنان این مانع را جدی و زیاد دانسته‌اند. تقریباً ۵۰ درصد اعضای هیأت علمی موانع اجرایی در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی را یک ضعف، نقیصه و آسیب جدی شناخته‌اند، در حالی که ۴۰/۷۵ درصد دانشجویان این مانع را در حد کم دانسته‌اند و ۵۹/۳۵ درصد آنان موانع اجرایی و اداری را جدی و زیاد ارزیابی کرده‌اند، قابل ذکر است که دانشجویان ۱۵/۸۵ درصد موانع اجرایی را بیشتر از اعضای هیأت علمی دانسته‌اند.

تحلیل کل داده‌های آماری نشان داد که ۵۲/۵۰ درصد دانشجویان و اعضای هیأت علمی مانع اجرایی و اداری را در مسیر تحقق هدف توسعه طرحهای پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی، حد کم ارزیابی کرده‌اند و ۴۴/۹۰ درصد آنان این مانع را جدی و در حد زیاد تشخیص داده‌اند.

براساس آزمون مربع کای، چون P مقدار محاسبه شده کمتر $0/05$ است، با رد فرضیه صفر می‌توان نتیجه گرفت که بین نظر دانشجویان و اعضای هیأت علمی تفاوت معنادار وجود دارد. بر اساس آزمون علامت، مقدار P کمتر از سطح $0/05$ است که با رد فرضیه صفر می‌توان نتیجه گرفت نظر اعضای هیأت علمی در مورد مسائل اداری و اجرایی به‌عنوان مانع جدی تلقی نشده، اما دانشجویان این مانع را جدی دانسته‌اند. میانگین رتبه پاسخ‌های دانشجویان ($316/18$) و میانگین پاسخ‌های اعضای هیأت علمی ($249/73$) حاصل شده است.

موانع اجتماعی و فرهنگی خارج از دانشگاه

$32/25$ درصد اعضای هیأت علمی مانع اجتماعی و فرهنگی را در مسیر توسعه طرح‌های پژوهشی در حد کم ارزیابی کرده‌اند و $67/75$ درصد آنان این مانع را در حد زیاد دانسته‌اند، در حالی که $45/45$ درصد دانشجویان مانع اجتماعی را در حد کم و $54/55$ درصد آنان این مانع را زیاد ارزیابی کرده‌اند. تحلیل کلی داده‌ها نشان می‌دهد که $40/90$ درصد دانشجویان و اعضای هیأت علمی این مانع را در حد کم و $58/95$ درصد آنان آن را در حد زیاد تشخیص داده‌اند.

براساس آزمون مربع کای P مقدار کمتر از سطح $0/05$ با رد فرضیه صفر می‌توان نتیجه گرفت که نظر دانشجویان و اعضای هیأت علمی تفاوت معناداری دارند. براساس آزمون علامت، چون P مقدار کمتر از سطح $0/05$ است با رد فرضیه صفر می‌توان نتیجه گرفت که هر دو گروه دانشجویان و اعضای هیأت علمی این مانع را در مسیر توسعه طرح‌های پژوهشی جدی ارزیابی کرده‌اند.

بر اساس آزمون مان-ویتنی چون P مقدار کمتر از سطح $0/05$ است، بنابراین با رد فرضیه صفر می‌توان نتیجه گرفت که نظر دو گروه مورد مطالعه تفاوت معنادار دارد.

میانگین رتبه‌های حاصل براساس همین آزمون برای گروه هیأت علمی $323/42$ و برای گروه دانشجویان 278 به دست آمده است.

در خصوص موانع توسعه طرحهای پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی به طور کلی ۵۶ درصد اعضای هیأت علمی معتقدند که موانع مورد مطالعه (اعضای هیأت علمی، اقتصادی، اجرایی، فرهنگی) در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی در حد کم و ۴۴ درصد آنان این مانع را در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند. در حالی که ۳۹/۷۰ درصد دانشجویان موانع مورد مطالعه را در حد کم و ۶۰/۴۰ درصد آنان این موانع را در حد زیاد دانسته‌اند.

تحلیل کلی نتایج نشان می‌دهد که ۴۵/۲۰ درصد اعضای هیأت علمی و دانشجویان موانع مورد مطالعه در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی را در دانشگاه آزاد اسلامی در حد کم و ۵۴/۸۰ درصد آنان این موانع را در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی مهم، جدی و در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند.

بر اساس آزمون مربع کای با P مقدار کمتر از سطح ۰/۰۵ با رد فرضیه صفر می‌توان نتیجه گرفت که نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان تفاوت معناداری دارد. بر اساس آزمون علامت، P مقدار کمتر از ۰/۰۵ با رد فرضیه صفر می‌توان نتیجه گرفت که دانشجویان وجود موانع مورد مطالعه را در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی تأیید کرده‌اند، البته اعضای هیأت علمی موانع مورد مطالعه را در حد دانشجویان تأیید نکرده‌اند. کاربرد آزمون مان-ویتنی نشان می‌دهد که با P مقدار کمتر از ۰/۰۵ با رد H_0 می‌توان نتیجه گرفت که بین نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان در مورد موانع توسعه طرحهای پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی تفاوت معنادار وجود دارد. میانگین رتبه پاسخها برای گروه اعضای هیأت علمی ۲۴۹/۷۳ و دانشجویان ۳۱۶/۱۸ حاصل شده است.

پیشنهادها

۱- بر اساس سؤال پژوهش (امکان اقتصادی و مالی) ۶۷ درصد اعضای هیأت علمی و ۸۴ درصد دانشجویان کمبود امکانات اقتصادی، مالی و تجهیزاتی را جدی‌ترین مانع در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی ارزیابی کرده‌اند، بنابراین

پیشنهاد می‌شود در خصوص تأمین و تمهید امکانات مالی و اقتصادی پژوهشگران در دانشگاه آزاد اسلامی برنامه‌ریزی و سیاستگذاری جامعی صورت پذیرد.

۲- نظر به اینکه ۳۷ درصد اعضای هیأت علمی و ۴۰ درصد دانشجویان در این طرح پژوهشی معتقد بودند که استقبال نکردن آنان از طرحهای پژوهشی به خود آنان مربوط است و این مانع را تقریباً جدی ارزیابی کرده‌اند، پیشنهاد می‌شود در خصوص پژوهش‌انگیزی و ارتقای دانش اعضای هیأت علمی و دانشجویان در زمینه روش‌شناسی تحقیق برنامه‌ریزی لازم صورت پذیرد.

۳- با عنایت به اینکه ۴۳ درصد اعضای هیأت علمی و ۵۹ درصد دانشجویان موانع اجرایی و اداری را در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی یک مانع نسبتاً جدی دانسته‌اند، بنابراین پیشنهاد می‌شود، برنامه‌ریزی لازم در خصوص فرهنگ‌سازی پژوهشی و رفع بروکراسی اداری در مسیر پیشنهاد و تصویب طرحهای پژوهشی صورت پذیرد.

۴- نظر بر اینکه ۵۴ درصد اعضای هیأت علمی و ۵۸ درصد دانشجویان موانع فرهنگی و اجتماعی خارج از حوزه دانشگاه را به‌عنوان مانع جدی در مسیر توسعه طرحهای پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی تشخیص داده‌اند و این مانع پژوهشگران را در خصوص جمع‌آوری سریع داده‌های پژوهشی صریح و صحیح با مشکل مواجه می‌کند، بنابراین پیشنهاد می‌شود سیاستگذاران و برنامه‌ریزان اجتماعی، اقتصادی و اداری در خصوص رفع این مانع و توسعه فرهنگ پژوهش و اهمیت آن در جامعه برنامه‌ریزی لازم را انجام دهند.

منابع

رضوی، سید محمد و حسین قدمی. (۱۳۸۵)، «چالش‌های پژوهشی»، همایش منطقه‌ای بررسی مشکلات پژوهش و ارائه راهکارهای مناسب و کاربردی جهت بهبود آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان.

زمانی، حکیم و اقدس قربان‌نژاد. (۱۳۸۵)، «بررسی مشکلات و موانع موجود در امر پژوهش»، همایش منطقه‌ای بررسی مشکلات پژوهش و ارائه راهکارهای مناسب و کاربردی جهت بهبود آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان.

سیف‌اللهی، سیف‌الله. (۱۳۸۱)، «جامع‌شناسی مسائل اجتماعی ایران»، مجموعه مقالات و نظرها، تهران، مؤسسه انتشارات جامعه‌پژوهان سینا.

شکیب، عبدالحمید و علیرضا رجائی. (۱۳۸۵)، «بررسی مسائل و مشکلات پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۹ و ارائه راهکارها»، همایش منطقه‌ای بررسی مشکلات پژوهش و ارائه راهکارهای مناسب و کاربردی جهت بهبود آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان.

فرهادی، ابوالفضل و فریبا نیک‌پی. (۱۳۸۵)، «مشکلات و موانع پژوهش در ایران»، همایش منطقه‌ای بررسی مشکلات پژوهش و ارائه راهکارهای مناسب و کاربردی جهت بهبود آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان.

کفاشی، مجید و سروش فتحی. (۱۳۸۴)، «روند و فرایند تحقیقات اجتماعی در ایران»، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال، پیش شماره پنجم.

مجرّب، محمدعلی. (۱۳۸۵)، «علل عدم گرایش اعضای هیأت علمی دانشگاهها به امر پژوهش و تحقیق»، همایش منطقه‌ای بررسی مشکلات پژوهش و ارائه راهکارهای مناسب و کاربردی جهت بهبود آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان.

محمدی، سهراب. (۱۳۸۵)، «جایگاه پژوهش در ایران و دیگر کشورها»، همایش منطقه‌ای بررسی مشکلات پژوهش و ارائه راهکارهای مناسب و کاربردی جهت بهبود آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان.

محمدی‌پور، محمد. (۱۳۸۵)، «علل عدم استقبال اساتید از کارهای تحقیقاتی»، همایش منطقه‌ای بررسی مشکلات پژوهش و ارائه راهکارهای مناسب و کاربردی جهت بهبود آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان.

ملک‌زادگان، فرهاد. (۱۳۸۵)، «نقش نیروی انسانی در گسترش و ارتقای فعالیتهای تحقیق و توسعه»، همایش منطقه‌ای بررسی مشکلات پژوهش و ارائه راهکارهای مناسب و کاربردی جهت بهبود آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان.

Huberman, M. (1990). Linkage between researchers and practitioner. AERA. 363 – 391.

Husen, T. (1996). Education research and policy making . in: International Ency clopedia of Education. Pergamon Press.

Marquart, J., Okeefe, G.J & Gunther, A.C. (1995). Research utilization. Science Communication Journal. 6(1) 468 – 488.

Wright, A., Brown, P & Slowan, R., (1996). Nurses perception of the value of nursing research for Practice. Australian Journal of Advanced Nursing, 13(4) 15 – 18.

تاریخ وصول: ۸۶/۵/۲۱

تاریخ پذیرش: ۸۷/۱/۱۵